

Ishaan Jajodia

A FUZIONIZMUS BUKÁSA ÉS AZ AMERIKAI POSZTLIBERALIZMUS FELEMELKEDÉSE

Amerika a liberalizmus földje – a locke-i liberalizmusé. Michael Oakeshott szerint „[...] a független Amerika alapító atyái abból az ideológiából mérítettek ihletet, amelyet Locke az angol politikai hagyományból szűrt le”. Oakeshott méltatta Locke-ot, mivel „rövid áttekintésében beszámol arról, hogy az angolok mi módon szokták intézni ügyeiket – ez az angolok politikai szokásainak briliáns összefoglalója”.¹ A Peter Viereckhez hasonlóan neves konzervatívok helyesen állapították meg, hogy még a konzervatív elmét is mélyreható módon formálta a liberalizmus, és igyekezett megőrizni értékét a 19. század végén és a 20. században lezajlott progresszivitizmussal szemben.² Nehéz elképzelni az amerikai konzervativizmust liberális magja nélkül.³

A hidegháború alatt az amerikai konzervativizmus markánsan liberális volt.⁴ Az intellektuális konzervativizmussal foglalkozó történész, George

¹ OAKESHOTT 1962: 27, 121.

² VIERECK 1965: 18.

³ Az amerikai konzervativizmus fősodorbéli, elismert csoporttal és eszmerendszerrel rendelkező mozgalma a 20. század vívmánya. Ennek során menthetetlenül formálta a hidegháború, amely az illiberális tendenciákat kiiktatta a mozgalmi konzervativizmusból. Így az amerikai konzervativizmust túlzás nélkül nevezhetjük akár a hidegháborús liberalizmus nemzetiségébe tartozó fajnak is.

⁴ Az amerikai liberális konszenzus kulcsfontosságú, Godfrey Hodgson brit szociológus által felsorolt tételei a következők: „[...] a háború utáni amerikai kapitalizmus bőséget generálhat mindenki számára; erre való képessége a gazdasági növekedés végtelen lehetőségéből fakad; ez megteremti az érdekek természetes harmóniáját az egyenlőbb társadalom előmozdításával; forrásokat biztosít továbbá a kormány számára a társadalmi problémák megoldásához;

Nash a háromlábú bárszék analógiáját használta magyarázatul: a szék egyik lábát a tradicionalisták képviselték, például Russell Kirk; a másikat az antikommunisták, mint például Whittaker Chambers; a harmadikat pedig a klasszikus liberálisok, többek között Hayek; olyan potpourriszerű elegyet alkotva, amelyet Frank Meyer találóan „fuzionizmusnak” nevezett.⁵ Előfordulhat azonban, hogy egy bárszék lábain nem egyenlően oszlik el a teher. Az amerikai konzervatív gondolkodásról szóló antológiája előszavában William F. Buckley, Jr. így ír: „Amerika a liberális hagyomány nemzeteként ünnepli magát, ez a hagyomány azonban erős konzervatív beütéssel rendelkezik.”⁶

Mire azonban a briliáns fuzionista Ronald Reagan a berlini Brandenburgi kapu fenyegető árnyékában felszólította Gorbacsovot, hogy a fal lebontásával mozdítsa elő a béke és a szabadság ügyét, már érezhető volt egyfajta tátongó üresség.⁷ A hidegháborút a liberális demokráciának, a totalitarizmus és a kommunizmus ellen nyerték meg, maga a liberalizmus azonban hanyatlóban volt. A koalíció a hidegháború végével fellazult, az amerikai konzervativizmus pedig a fiskális megszorítások, az elharapódzó külföldi beavatkozások és a – gyakran a neokonzervativizmussal társított – agresszivitás között ingadozott.

Végül Donald Trump 2016-os elnökké választása lett az a döntő momentum, amely a fuzionizmust mint az amerikai konzervatív politika számottevő erejét holtta nyilváníthatóvá tette. Hült helyén új konzervativizmus kezdett gyökeret eresztetni. A fuzionizmus rendszerének összeomlása nyomán keletkezett űrt az Egyesült Államokban az új, posztliberális konzervativizmus töltötte be. Ennek lényegi eleme, hogy a politika figyelme és aggályai túlmutatnak a gazdaságon, az intézményvédelem felé véve az irányt. Fő jellemzője – sőt meghatározó vonása – a liberalizmus tagadása. A liberalizmus földjén a liberalizmus maga immáron idegenszámba megy.

e jótékony rendszerre leselkedő fő veszély a kommunizmus, amely ellen Amerikának és szövetségeseinek hosszan tartó harcot kell folytatniuk; Amerika sorsa az, hogy a kapitalizmus előnyeinek üzenetét elterjeszti a világ többi része felé.” Ez kétségtelenül az amerikai politika víziója, amelyet érintetlenül hagyott a Vietnám miatt érzett keserűség, mégis magában foglalja azt az ideáltípust, amelyre az amerikai liberális elme – legyen bár bal- vagy jobboldali – vágyott.

⁵ NASH 2006; 2022; HAYEK 2011: 519–534.

⁶ LEWY–YOUNG 1970: ix.

⁷ NASH 2006: 555–574.

Elsőként igyekszem körvonalazni a „posztliberális jobboldal” mibenlétét azáltal, hogy megvizsgálom az azt alkotó csoportok inspirációit és írásait: köztük vannak az olyan integralisták, mint Adrian Vermeule, akik azt sugallják, hogy a katolicizmus jelenti a végső politikai választ az Egyesült Államok előtt jelenleg tornyosuló problémákra; Leo Strauss és Harry Jaffa nyugati parti követői, akik hajlamosak a populistákkal szoros szövetségben a válságok és hanyatlás retorikáját alkalmazni és népszerűsíteni, nietzschei megoldást javasolva a modernitás problémáira; és ne feledkezzünk meg a kommunitáriusokról sem, akik a tradicionalisták korábbi vonulatából merítve úgy vélik, hogy a liberális atomizmus problémáira az jelent megoldást, ha a helyi közösségekbe új életet lehelve visszaadjuk azok régi jelentőségét. Ezt követően megvizsgálom a hasonlóságot a posztliberális jobboldal és a 19. század végének, illetve a 20. század elejének progresszív gondolkodói között. Ezután rátérek azokra a sajátos problémákra, amelyekkel a konzervatívok a liberális társadalmakban szembesülnek, illetve arra, hogy mi történik a liberális konszenzus felbomlásakor. Mindeközben hangot adok elégedetlenségemnek a posztliberális fordulat kapcsán: belőlem ezt a konspiratív elem és az angol-amerikai politikai hagyományon kívüli bálványok elfogadása váltja ki, mivel mindkettő jelentős eltérést jelent attól a hagyománytól, amelyben munkálkodni kellene.

A „POSZTLIBERÁLIS JOBBOLDAL” MEGHATÁROZÁSA

Gyakorta hasznos, ha megkíséreljük meghatározni azt, amiről nemcsak sokat beszélünk, de amit mintegy magától értetődőnek is tekintünk. Ilyen például a posztliberális jobboldal, amelyről megbonthatatlan egységként esik szó – ugyanakkor érdemes lenne elgondolkodni azon, hogy vajon soklábú bárszékre vagy inkább több oldallal, de egyetlen középponttal rendelkező obeliszkre hasonlít inkább. Mindenekelőtt azonban nem tekinthetünk el attól, hogy megvizsgáljuk alkotórészeit. Lássuk elsőként Patrick Deneen *Why Liberalism Failed* (Miért bukott el a liberalizmus?) című munkáját, amely a jobboldali kommunitarizmust képviseli, majd ezt követi Adrian Vermeule kritikája Deneen ugyanezen művéről, amelyben Vermeule kialakította az

integralista álláspontot.⁸ A következő vizsgált munka az *After the Flight 93 Election (A 93-as járat választása után)* címet viseli és Michael Anton tollából származik. Anton elvi nyilatkozatának lelkületét a Claremont Intézethez kötődő nyugati parti Strauss-hívek testesítik meg.⁹ E rész zárásaként a nemzeti konzervativizmust veszem górcső alá Yoram Hazony munkáján és a nemzeti konzervativizmus kiáltványán keresztül.¹⁰

Patrick Deneen jobboldali-kommunitárius álláspontja a többi nézetnél valamivel nehezebben megfogható. Mégis, elsősorban azért érdemes foglalkozni vele, mert ez a munka váltotta ki azt a vitát a liberalizmus kudarcairól és kihívásairól, amely ebben az összefüggésben a posztliberalizmust az amerikai jobboldal reális intellektuális és politikai ambíciójává tette. Deneen *Why Liberalism Failed* című műve sok tekintetben egyedülálló. A posztliberális jobboldal többi képviselőjével szembeállítva az első szembeötlő különbség mégis az, hogy elfogadja az USA alapításának liberális megalapozását.¹¹ Deneen érvei szerint „[a] liberalizmus elbukott – nem azért, mert hibázott, hanem mert hű volt önmagához”.¹² Rámutatva arra, hogy az amerikai rendszer nem volt képes választ adni a lakosság körében egyre növekvő elszigeteltségre és elégedetlenségre, Deneen megjegyzi, hogy a liberalizmus sompolygása a feltételezett semlegesség és az állítólagos láthatatlanság köpnyegét magára öltve, kifejezetten tocsqueville-i terminológiába csomagolva tehetetlenné teszi a közszférát egyre feljebb kúszó despotizmusával szemben.

Deneen e problémára kínált megoldása árulkodóbb, mint a mélyen filozofikus prognózis. Deneen már a kezdet kezdetén felhívja a figyelmet arra, hogy túl kell lépni a kortárs progresszivizmuson és konzervativizmuson, mert „a liberalizmus tervében való előrehaladásuk” miatt nem képesek „új, előre vezető utat mutatni”.¹³ De a „liberalizmuson való túllépés” senkit sem fog magasba, egyenesen a zsarnokok trónusára repíteni, hanem segít megőrizni „a liberalizmus néhány fő kötelezettségvállalását” – a „politikai szabadságot

⁸ DENEEN 2018; VERMEULE 2018: 202–213.

⁹ ANTON 2019.

¹⁰ HAZONY 2022; Edmund Burke Foundation 2022.

¹¹ „A mintegy 500 évvel ezelőtt létrejött politikai filozófia, amelyet az Egyesült Államok megszületésekor, azaz közel 250 évvel később ültettek a gyakorlatba, fogadás volt arra nézve, hogy épülhet-e más alapokra a politikai társadalom.” DENEEN 2018: 1.

¹² DENEEN 2018: 3

¹³ DENEEN 2018: 19.

és az emberi méltóságot” –, amelyek a liberális hagyomány két olyan sajátos gyümölcsét testesítik meg, amelyek Deneen szerint megőrzésre érdemesek.¹⁴ Ennek során Deneen, miközben túllép a liberalizmuson, igyekszik életben tartani annak néhány alapelemét. Ezt Adrian Vermeule Deneennel szembeni kritikájában fogalmazta meg.

A liberalizmus válságaira vonatkozó prognózist lezárva Deneen rámutat, hogy a liberalizmus hajlamos „a demokráciát egyre jobban megvető, szűk kisebbség által irányított adminisztratív államon keresztül parancsszóval kikényszeríteni a liberális rendet”.¹⁵ A politikai élet fokozódó elszemélytelenedése az egész politikai szervezetre kedvezőtlenül hat, és az adminisztratív állam térnyerése társául szegődött annak a szakértői fétisnek, hogy a 20. század elejének progresszizmus a elnöki intézményen keresztül a nemzeti képviselő eszméivel lépett frigyre.¹⁶ Másként fogalmazva Deneen meg látása szerint javarészt technokrata, személytelen bürokrácia által irányított menedzserállamban élünk, amely a liberális rendet támogatja, miközben talmi módon a pártatlanság és a kormányzati tudomány letéteményesének színében tetszeleg. Az egyetlen kiút, hogy a kártyavár összeomlik. Deneen nem hagyja figyelmen kívül a kritikus hangokat, amelyek az „ilyen forgatókönyvek felvázolásakor joggal figyelmeztetnek a potenciális utódrezsim előrevetíthető hitványságára”.¹⁷ A helyi közösségekhez való visszatérés elősegíti a „tényleges emberi szabadságot”, valamint a „polgári és egyéni önuralmat”.¹⁸ A lokális az „egyetemes és az örök, az isteni és a magasztos kifejezője”, és csak az ahhoz való visszatéréssel alakíthatunk ki új kultúrát, amely a lokalizmuson és a „közös polgári részvételből fakadó önkormányzáson” nyugszik.¹⁹ Deneen a bal- és jobboldali liberális rend összeomlására azt a megoldást kínálja, hogy vissza kell térnünk a kicsi, fenntartható, emberi léptékhez. Szerinte ez „a liberalizmus absztrakció és elszemélytelenítés irányába ható erejének” egyedüli ellenszere.²⁰

¹⁴ DENEEN 2018: 19.

¹⁵ DENEEN 2018: 180.

¹⁶ DEARBORN 2021.

¹⁷ DENEEN 2018: 181.

¹⁸ DENEEN 2018: 187–188.

¹⁹ DENEEN 2018: 192–193.

²⁰ DENEEN 2018: 192.

A helyi közösségekre helyezett fókusz mindazonáltal elválasztja Deneent az általunk számba vett többi, nacionalista irányultságú gondolkodótól. Egyetlen kijelentést tesz a nemzetállamról, miszerint „a politikának és az emberi közösségnek alulról felfelé, tapasztalatból és gyakorlatból kell átszívárognia”.²¹ A kultúra, a gazdaság és a politika olyan polgári élet megteremtése irányuló lokalizálása, amely közel áll a benne élő emberek életéhez és aggodalmaihoz, rendkívül szükséges változást jelent az amerikaiak életében. Deneen reményei szerint ez a változás megerősítené a helyi vezetést, javítaná a polgárok interakcióit közösségeikkel, továbbá előmozdítaná a másokkal szembeni kötelességeik elismerését és vállalását – mindehhez azonban kiegészítésként elengedhetetlen az olyan állami és nemzeti program, amely lehetővé teszi e közösségek fejlődését és boldogulását.

Adrian Vermeule és az integralisták ezen a ponton veszik fel a gondolat fonalát. Az integralisták hisznek a katolikus egyház és az amerikai állam egyesülésében. Leghaladóbb és leghangosabb hívei a katolikus hitre áttértek nagyjai: Sohrab Ahmari és Adrian Vermeule. Utóbbi – a Harvard jogászprofesszora – meglehetősen hosszan ír az adminisztratív államról, és Deneennel ellentétben a kétség szikrája sem merül fel benne annak kapcsán, hogy céljait az adminisztratív állam megfelelő irányba terelésével kell elérnie.²² Deneent bírálva Vermeule azt javasolja, hogy a „nosztalgikus lokalizmusba való visszavonulás helyett a nem liberális szereplők inkább foglaljanak el stratégiai pozíciókat a liberális intézményekben, és igyekezzenek belülről felszámolni az állam liberalizmusát”.²³ Vermeule irányvonala egyértelműen szemben áll a lokalizmussal, amelyet ő szűk látókörű, múltba tekintő parókializmusnak tekint. Miközben egyetért Deneen állításával, miszerint a liberális rend züllött, és régóta esedékes a leváltása, kritizálja is Deneent a „liberalizmusba való visszaesése” miatt.²⁴ Vermeule szerint, mivel Deneen nem fogalmaz egyértelműen annak kapcsán, hogy milyen is pontosan a posztliberális rend, az ő módszere „nem ad választ a liberalizmus fenyegetésére”, mivel a lokalizmus „szándékosan mellőzi a közjó minden érdemi elméletét”.²⁵ Vermeule számára

²¹ DENEEN 2018: 188.

²² VERMEULE 2018: 203.

²³ VERMEULE 2018: 203.

²⁴ VERMEULE 2018: 209.

²⁵ VERMEULE 2018: 209.

Deneen csak egy újabb báránybőrbe bújt farkas, aki bort iszik, és vizet prédikál. Ennek orvoslására Vermeule – már-már *fanfiction* jelleggel – „alternatív befejezést” javasol Deneen könyvéhez, „olyat, amely eredendően illiberális választ ad arra a kérdésre, hogy mit is kellene tennünk”.²⁶

Vermeule a következőképpen fogalmaz: „Az én válaszem, hogy az államot belülről kell újraintegrálni.”²⁷ Az adminisztratív állam apparátusa – amely Deneen szerint kulcsfontosságú fenyegetést és hajtóerőt jelent a helyi közösségek hanyatlásának folyamatában – Vermeule számára elengedhetetlen, ezért a vele egyetértőknek kell ellenőrzést gyakorolniuk felette. Vermeule kifejti, hogy „a liberalizmus világvallás – az emberiség történetének egyik legsikeresebb vallása”. Ez a kijelentés elő is készíti a terepet arra, hogy egyik vallás felváltsa a másikat.²⁸ Végeredményben nem arról van szó – kérdezi Vermeule –, hogy a talmit felváltja az igaz, a hamis vallást az egyetlen igaz vallás? E változásnak azonban reális módon kell végbemennie: „a kialakuló nem liberális államnak a régi rend keretei között kell megszületnie.”²⁹ Vermeule álláspontja szerint a szabadulás eszköze az adminisztratív állam. Az elit adminisztrátorok posztját bibliai figurák, „József, Márdokeus és Dániel tölti be [...], sőt, akár az adminisztratív állam legmagasabb székeire is törhetnek”.³⁰ A katolikus egyház amerikai rezsimbe való integrálása „azon hatalmas bürokrácián keresztül fog megtörténni, amelyet a liberalizmus hozott létre a depolitizált kormányzás délibábját kergetve”.³¹

Vermeule kijelöli ugyan a közjó és a vallási tekintély általi kormányzás útját, ennél bővebb betekintést azonban nem ad abba a világba, amelyre vágyik. Mégis bízik abban, hogy az új világ jó – vagy legalábbis a jelenleginél jobb – lesz, így nincs kétsége afelől, hogy törekedni kell a megvalósítására. Szerinte „helytelen volna az a következtetés, hogy a belülről jövő integráció kényszer, nem pedig meggyőzés és megtérés kérdése, mert a megkülönböztetés annyira törekeny, hogy már-már haszontalan”.³² Vermeule gondolatmenete figyelemreméltóan progresszív: a progresszív gondolkodók első hullámaához

²⁶ VERMEULE 2018: 206.

²⁷ VERMEULE 2018: 206.

²⁸ VERMEULE 2018: 208.

²⁹ VERMEULE 2018: 210.

³⁰ VERMEULE 2018: 211.

³¹ VERMEULE 2018: 211.

³² VERMEULE 2018: 212.

csatlakozva bírálja az alkotmányt, és úgy véli, hogy annak megszüntetése szükségtelen, és csak belülről, a formális alkotmány módosítása nélkül változtatható meg érdemben.³³ Ennél is érdekesebb, hogy – a közjó nevében kitűzött – céljai elérése érdekében Vermeule hajlandó lepaktálni az adminisztratív állam progresszív berendezkedésével. Óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy vajon milyen messze lehet a jobboldali progresszivitástól.

A hagyomány harmadik vonulatát a nyugati parti Strauss-hívek képviselik, akik szemben állnak az integralistákkal, és magukat az amerikai alkotmányos hagyomány örököseinek és őrzőinek tekintik. Ez a csoport nagyrészt Harry Jaffa – és rajta keresztül a német emigráns filozófus Leo Strauss – a Claremont Intézethez kapcsolódó tanítványaiból állnak. Mark Lilla Strauss ellen intézett vádjá valójában olyan tanítványai felé irányul, akik „készen álltak arra, hogy mindenütt a »nihilizmus« fenyegetését lássák, amely a modern élet repedéseiben lapulva arra vár, hogy felszabadítsák, és Amerikát Weimarrá változtassa.”³⁴ A nyugati parti Strauss-hívek meglátása szerint mindig a válság szélén billegünk, és hacsak nem teszünk radikális lépéseket a közelgő válság megoldására, a végzet elkerülhetetlen. Ennek az egzisztenciális fenyegetésnek a gyakorisága egyre rövidül, így hamarosan az örökös válság állapotába jutunk. Ebben a gondolatmenetben különösen fontos Michael Anton munkája, aki – Machiavelli *Discorsi* című munkáján keresztül a Liviustól kölcsönzött Publius Decius Mus álnéven – 2016 szeptemberének elején vetette papírra *Flight 93 Election* című esszéjét, amely – a Mercer család hozzájárulásával egyetemben – felelős volt azért, hogy Trump beülhetett az elnöki székbe, és az amerikai jobboldal felsorakozott az új elnök programja mögé. Anton irodalmi hadviselését a Nemzetbiztonsági Tanácsban juttatott posztal honorálták.

Anton esszéje a 2001. szeptember 11-én eltérített 93-as járatról kapta a címét, amelyet a terroristák egy washingtoni szövetségi épületnek akartak nekivezetni. Az utasok azonban felvették a harcot a gépeltérítővel, átvették az irányítást a gép felett, amely így végül egy üres mezőre zuhant Pennsylvániában. Az esszé elejét és végét refrénként szolgáló gondolatmenet köti össze. Anton merész kijelentéssel indít: „2016 a 93-as járat választásának éve:

³³ RANA 2016: 41–64.

³⁴ LILLA 2016: 60.

támad meg a pilótafülkét, vagy meghalsz. Vagy talán mindenképp meghalsz.” Majd Anton így zárja gondolatait: „2016 a próbaválasztás éve – meglátásom szerint a végső próbája annak, hogy maradt-e még bármi erény abban, ami valaha az amerikai nemzet szívét jelentette.”³⁵ A machiavellista retorika és a weimari fatalizmus amerikanizált megfogalmazásának sorai között olvasva egyértelmű, hogy Anton szerint elérkeztünk a kitörési ponthoz, így a 2016-os választás a „tedd meg, vagy meghalsz” választása. Az írást vastagon belepi a válságretorika, és a válságra helyezett hangsúlyt ebben az esetben sem lehet túlhangsúlyozni: a nyugati parti Strauss-híveket éppen az örökös válsághoz való ragaszkodás választja el keleti parti testvéreiktől és a posztliberális jobboldal többi képviselőjétől. Az e válságra helyezett állandó fókusz végül eléri a pontot, ahol a válságkoholók kifejezés mutatja meg talán legegyszerűbben, miről is van szó valójában.

A nyugati parti Strauss-hívek számára a baloldal aljas ellenség, álhadsereg, bolsevikok gyülekezete, akik azzal fenyegetnek, hogy felszámolják a demokráciát Amerikában. Folytonosan nyöszörögnek és sóhajtoznak a baloldal hegemoniája ellen, Anton pedig megjegyzi, hogy „veszélyes idők járnak”, és „erről a baloldal tehet, kitartóan fokozva a fenyegetést”.³⁶ A nyugati parti Strauss-hívek kollektív elméje megváltókomplexusban is szenved. Olyan kijelentéseket tesznek, amelyeket mások nem hajlandók kimondani, hogy megmentsek a politikai szervezetet az azonnali felbomlástól.

„Ahogyan Decius, Machiavelli is feláldozza önmaga egy részét – azt, amely szerinte az egyetlen örökléthez tartó része: a hírnevét, a *noméjét* –, hogy megmentse *patriáját*. Deciushoz (és Jézushoz) hasonlóan Machiavelli új parancsait is csak halála által és utána lehet végrehajtani.”³⁷

A nyugati parti Strauss-hívek önmaguk nagyrabecsülése és a „hatásosabb – az eddig adagoltnál hatékonyabb – orvosság” receptjeinek közlése között azt állítják, hogy a fuzionizmus – illetve ami megmaradt belőle – kudarcot vallott, és tévútra, egyenesen baloldali fogvatartóinak karjaiba vezette a

³⁵ ANTON 2019: 61, 76.

³⁶ ANTON 2019: 11.

³⁷ ANTON 2019: 20.

konzervatív mozgalmat.³⁸ Anton kártyajáték-analógiájával élve úgy tűnik, hogy a kártyákat mindig kijátsszák ellenük, és továbbra is szentül hiszik, hogy mindig a bank ellen, nagy tételekben játszanak.

A nyugati parti Strauss-hívek számára „a rosszindulatú sejteket hatékonyan pusztító” orvosság nem más, mint a trumpizmus.³⁹ A posztliberális jobboldal összes alkotóeleme közül a nyugati parti Strauss-hívek voltak azok, akik számára új kiemelkedési lehetőséget hozott, hogy a 2016-os elnökválasztást megelőzően, még az előválasztások vége előtt összekötötték sorsukat Trumpéval. Anton meglátása szerint a „trumpizmus sokak számára biztonságos határokat, gazdasági nacionalizmust és Amerikát előtérbe helyező külpolitikát jelent”.⁴⁰ A trumpizmus azonban többről szól, mint amit Anton magvas meghatározásban kegyeskedett megemlíteni: ne felejtjük a kultúrháborúkat, a „davosi menedzserliberalizmus képviselőinek megbüntetését szerte az országban”, valamint a foglyok ejtése nélkül zajló hatalomátvételt az oktatásban és a kultúrában, hiszen ezek az intézmények „velejükig korruptak, és a végletekig ellentétesek nem csupán mindazzal, amire törekszünk, hanem lassacskán a pusztta létünkkel is”.⁴¹ Anton egy Matthew Continetti ellen intézett hosszú esszével igyekszik nevetségessé tenni a jobboldalt, aki „a »konzervatív« »megoldások« szokásos litániáját hangoztatta, kötelező utalással a decentralizációra, a föderalizációra, a »polgári megújulásra« és – persze – Burke-re”.⁴² Anton nyilvánvalóan osztozik Vermeule Deneen lokalizmusa iránt érzett véleményében.

Bár Antonnak igaza van abban, hogy Strausst követi a *reductio ad Hitlerum* túlfeszített használatának megfigyelésében, jól tenné, ha nem hagyná figyelmen kívül Strauss figyelmeztetését sem, és „óvakodna attól a veszélytől, hogy a szókratészi célt traszümakhoszi eszközökkel és indulatokkal igyekszik követni”.⁴³ Anton azonban nem egyedi eset. Miután 2021-ben Trump elveszítette az általános választásokat, Glenn Ellmers – aki szintén a Claremont Intézethez, illetve annak *de facto* egyeteméhez, a Hillsdale

³⁸ ANTON 2019: 20.

³⁹ ANTON 2019: 20, 74.

⁴⁰ ANTON 2019: 74.

⁴¹ ANTON 2019: 76, 70.

⁴² ANTON 2019: 64.

⁴³ STRAUSS 1953: 6.

College-hoz kötődik – a következőket írta a Claremont *American Mind* című folyóiratában: akik Bidenre szavaztak, azok „idegen polgárok”, és így „az Egyesült Államokban ma élő emberek többsége – minden bizonnyal több mint a fele – a szó semmilyen valamirevaló értelmében nem amerikai”.⁴⁴ Ellmers nyíltan vállalja azt, amit Anton nem mond ki: „az a felismerés, hogy az eredeti Amerika többé-kevésbé megszűnt létezni, megkülönbözteti a Claremont Államelméleti és Politikafilozófiai Intézetet szinte minden más tényezőtől a jobboldalon”, továbbá „a Claremont egyike volt annak a nagyon kevés komoly intézménynek a jobboldalon, amely intellektuális érveket sorakoztatott fel a trumpizmus mellett”.⁴⁵ Vagyis a nyugati parti Strauss-hívek olyanok Trump számára, mint Machiavelli volt az új fejedelem számára.

A válságok és öngerjesztett botrányok között oszcilláló nyugati parti Strauss-híveknél lényegesen kevésbé lobbanékonyak a nemzeti konzervatívok, akik névadó konferenciájukat Yoram Hazony és az ő Edmund Burke Alapítványának vezetésével tartották. A nemzeti konzervatívokat joggal tartogattam a sor végére, mivel ők a posztliberális jobboldal olvasztótégely-megközelítését képviselik: összehozzák az olyan jobboldali komunitáriusokat, mint Deneen, az integralistákat, mint Vermeule, és persze néhány nyugati parti Strauss-hívet is (elvi nyilatkozatuk aláírói között Anton neve is szerepel).

A nemzeti konzervatívok jobboldalra vonatkozó megközelítésének alapját a fuzionizmus és ezen keresztül a liberális konzervativizmus határozott elutasítása jelenti. Antonhoz hasonlóan Hazony is kritizálja a konzervatív berendezkedést, a következő öntudatos megállapításuk miatt: „amit konzerválunk, az a liberalizmus; vagy a konzervativizmus olyan törzs vagy faj, amely a liberalizmuson belül helyezkedik el; vagy a liberalizmus az új konzervativizmus.”⁴⁶ Hazony egyenesen William F. Buckley, Jr.-t, a *National Review* alapítóját és szerkesztőjét teszi felelőssé, mivel „kiállt a liberalizmus államra vonatkozó filozófiájának és a kereszténység egyénre vonatkozó elveinek frigde mellett, tudatosan a burke-i, tradicionalista hatások amerikai konzervativizmusból való kiiktatásának parancsát követve.”⁴⁷ Ezzel Buckley és a *National Review* megnyitotta az utat annak a konzervativizmusnak az intézményesítése

⁴⁴ ELLMERS 2021.

⁴⁵ ELLMERS 2021.

⁴⁶ HAZONY 2022: xvii.

⁴⁷ HAZONY 2022: 301.

felé, amely lényegében nem más, mint „az egyén konzervativizmusa az állam liberalizmusával párosulva”, afelé tendálva, hogy a fuzionizmus „olyan bástyává épüljön, amely a liberalizmus hegemoniáját támogatja az egész demokratikus világban”.⁴⁸ A nyugati parti Strauss-hívekhez hasonlóan a nemzeti konzervatívok is úgy vélik, hogy a konzervatív *establishment* cserben hagyta őket.

Csakúgy, mint Vermeule és az integralisták, a nemzeti konzervatívok is azt az álláspontot képviselik, hogy a vallás magánszférába való száműzésének hatása súlyos hibához vezet, így vissza kell fordítani. Hazony szerint

„[a] liberális doktrína, amely megköveteli »az egyházat és államot elválasztó fal felhúzását«, a második világháború utáni időszak terméke, nem pedig az amerikai politikai hagyományok velejárója. Éppen ezért el kell vetni, mind a többségi vallás, mind a kisebbségek tekintetében.”⁴⁹

Vermeulével ellentétben azonban Hazony nem dolgozott ki világos mechanizmust ennek a falnak a lebontására, és az sem derül ki rögtön, hogy miként fog mindez megnyilvánulni a közéletben. Hazony kijelenti, hogy vissza kell állítani a „bibliai hagyományt – a kereszténységet és a judaizmust – mint a közéletet meghatározó mércét, és meg kell semmisíteni a háború utáni legfelsőbb bírósági határozatokat, amelyek az ezzel ellentétes elvet erőltették.”⁵⁰

A nemzeti konzervatívok az általunk eddig vizsgált három különböző gondolatmenettel a liberalizmussal szembeni zsigeri gyűlöletükben értenek leginkább egyet, mind a bal-, mind a jobboldal vonatkozásában. Hazony kifejti, hogy a liberális demokrácia lényegében megtört, és bírálja annak három „alapvető axiómáját”, amelyek szerinte a következők: „az értelem rendelkezésre állása és elégségessége”, „a szabad és egyenlő egyén képze” és „a választáson alapuló kötelezettség”.⁵¹ Míg „elméletileg elképzelhető olyan világ, amelyben a liberalizmus együtt él a vallás és a nacionalizmus forrásaival”, Hazony rámutat, hogy „a liberalizmus hajlamos engedni, és

⁴⁸ HAZONY 2022: xxvi.

⁴⁹ HAZONY 2022: 341–342.

⁵⁰ HAZONY 2022: 345.

⁵¹ HAZONY 2022: 332.

átadni a hatalmat a marxistáknak [...] így a liberalizmus csupán a marxizmus kapuja”.⁵² Hazony szerint az egyetemes értelemnek, valamint az egyéni szabadságnak és egyenlőségnek a közösség és a hagyomány követéseivel szembeni liberális előtérbe helyezése számos olyan kritikára teszi nyitottá a liberálisokat, amely a „társadalmi szabadság és egyenlőtlenség valódi példáiból” merít, és ha a liberálisok hűek kinyilvánított értékeikhez, akkor behódolnak az ilyen kritikák állításainak.⁵³ Hazony mantrája szerint a liberális demokrácia alternatívája a „konzervatív demokrácia”, amely legjobban a következőkkel foglalható össze: „Isten, Biblia, család, gyülekezet és független nemzetállam.”⁵⁴ A Hazony-féle „konzervatív demokrácia” öt varázsszavának nagy ellensége „a felvilágosodás liberalizmusa [amely] a jelenlegi katasztrófa forrása”.⁵⁵ A liberális társadalmak legnagyobb rákfénéje, hogy bár a preliberális struktúrákon, egyesüléseken és érzelmeken gyarapodnak, keveset tesznek azért, hogy megértsék vagy táplálják azon alapvető tényezőket, amelyek eszméik táptalaját adják. Így a liberalizmus előmozdítja a Hazony által „paradigmavakságnak” nevezett jelenséget, amely meghatározó a liberalizmus számára annyiban, hogy túlhangsúlyozza az egyén és az állam viszonyát, és minden más konstitutív politikai viszony és koncepció rovására az alapértelmezett jogok elvéhez folyamodik.⁵⁶

VISSZATÉRÉS A PROGRESSZIVIZMUSHOZ

A liberalizmus közös kritikái által egyesítve a posztliberális jobboldal tehát felütötte fejét a liberalizmus országában. Világosabban fogalmazva: a liberalizmusnak ma nincsenek barátai az Egyesült Államokban, sem bal-, sem jobboldalon. A baloldalon a progresszívek már első megjelenésükkor a liberális gondolkodással és gyakorlattal szemben határozották meg magukat, és nem meglepő, hogy a kortárs progresszivizmus markánsan illiberális

⁵² HAZONY 2022: 333.

⁵³ HAZONY 2022: 323.

⁵⁴ HAZONY 2022: 333.

⁵⁵ HAZONY 2022: 345.

⁵⁶ HAZONY 2022: 89–96.

fordulatot mutat.⁵⁷ A jobboldalon azonban a liberalizmus volt az úr a háznál. Hazony nem téved, amikor rámutat, hogy Buckley és a fuzionizmus hívei komolyan vették a liberalizmus iránti elkötelezettségüket, de – Hazony határokat elmosó értékelésével ellentétben – a *National Review* és filozófiája mögött álló emberek konzervatívak voltak, csak épp olyan módon, ami illett a liberális társadalomba. Ebben a részben röviden megvizsgálom a korai progresszívek – az első amerikai posztliberálisok – és a posztliberális jobboldal közötti hasonlóságokat.

Minél több dolgot érint a változás, azok annál inkább változatlanok maradnak. A posztliberális jobboldal javarészt átvette a korai progresszívek stafétáját, így ha összehasonlítjuk a posztliberális jobboldal alkotóelemei által képviselt gondolatvilágot és a progresszívek eszméit, jobban megérthetjük azt a hagyományt, amelyben posztliberalizmusuk működik. Akár tudatosan, akár nem, a posztliberális jobboldal nem ahhoz a hagyományhoz fordul vissza, amelyben a hidegháborús amerikai konzervativizmus működött. Stephen Skowronek és Stephen Engel az amerikai progresszivizmus hat meghatározó varázsszavát a következőképpen fogalmazza meg: alkotmányos kritika, a jogok kritikája, a pártrendszer kritikája, a szakértelembe vetett hit, irányított gazdaság és nemzeti közösség.⁵⁸

A progresszívek első meghatározó jellemzője az alkotmány kritikája volt. Az eredeti progresszívek az alkotmány bírálatával „eloszlatták azt az elképzelést, hogy az alkotmány az időtlen igazság műve”.⁵⁹ Ennél is fontosabb, hogy „az általuk kínált alternatíva, amelyet ma »élő alkotmánynak« nevezünk, a kormányzási lehetőségek tekintetében nyitott volt, és alkalmasabb a programszerű cselekvésre”.⁶⁰ Ezt a támadási vonalat legvilágosabban Vermeule-nél és az integralistáknál találhatjuk meg, akik semmilyen módon sem originalisták.⁶¹ Hasonlóképpen, a nemzeti konzervatívok, bár nem kifejezetten az alkotmány kritikusi, igyekeznek visszatérni a bibliai erkölcs korszakába azzal, hogy véleményük szerint „meg kell semmisíteni a háború utáni legfelsőbb bírósági

⁵⁷ EISENACH 1994.

⁵⁸ SKOWRONEK–ENGEL 2016.

⁵⁹ SKOWRONEK–ENGEL 2016: 6.

⁶⁰ SKOWRONEK–ENGEL 2016: 6.

⁶¹ HAMMER 2021: 917–960; VERMEULE 2020.

határozatokat, amelyek az »állam és egyház szétválasztásának« elvét írták elő Amerikában.”⁶² A progresszívekhez hasonlóan a nemzeti konzervatívok és az integralisták is belülről igyekeznek átalakítani a kormányzás rendjét, tekintettel az alkotmány formális módosításának nehézségeire.

A progresszívek következő kritikája a jogoktól való túlzott függés ellen irányult. Skowronek és Engel megjegyzi, hogy „a reformerek megtámadták a régi rendszert, mert az a jogokat [...] a demokrácia fejlődésének útjába állította”.⁶³ Hazony bírálja a liberalizmus azon tendenciáját, hogy folyamatosan bővíti a jogok körét, és megjegyzi, hogy „a liberális társadalmak szüntelenül új »jogokat« gyártanak, hogy a fiatalok és az egészségesek azt tehessék, amit csak akarnak”.⁶⁴ Hazony a „szabadságok vagy jogok” helyett a „felelőségeket és korlátokat” helyezné a középpontba.⁶⁵ Továbbá „ez a tevékenység – egy fikatív, absztrakt egyénhez való rögeszmés ragaszkodás, jogainak kinyilvánítása és azok érvényesítése – nagyrészt elvonja a figyelmet a nemzetpolitika tényleges dolgaitól”.⁶⁶ Deneen Hazonyhoz hasonló szellemben kritizálja a jogokról szóló diskurzust, ugyanakkor tovább megy egy lépéssel, és azt állítja, hogy „a faji, szexuális és etnikai előítéletekből fakadó egyenlőtlenségek és igazságtalanságok megelőzésére és a helyi autokráciák, illetve teokráciák kialakulásának a jog eszközeivel való megakadályozására vonatkozó átfogó biztosítékok hangoztatása [...] mindig is hozzájárult a liberális hegemonia kiterjesztéséhez”.⁶⁷ Meglehető módon a nyugati parti Strauss-hívek védelmükbe veszik a jogokról szóló diskurzust. Ellmers – Antonhoz hasonló hangnemben – megjegyzi, hogy „a kormányzat minden legitimitását az emberek elidegeníthetetlen jogaiból meríti, így beleegyezésüket elengedhetetlennek tartja a közös és az igazságosság szempontjából”, és ez teszi Amerikát kivételessé.⁶⁸

A korai progresszívek hajlamosak voltak a pártrendszer kritikájára, mivel a régi pártokat gúzsba kötötte az, amit ők olyan parókializmusként érzékeltek,

⁶² HAZONY 2022: 345.

⁶³ SKOWRONEK–ENGEL 2016: 7.

⁶⁴ HAZONY 2022: 124.

⁶⁵ HAZONY 2022: 231.

⁶⁶ HAZONY 2022: 238.

⁶⁷ DENEEN 2018: 196–197.

⁶⁸ ELLMERS 2021; ANTON 2019: 23–61.

amely „erősíti a lokalizmust és megemeli a szűk érdekeket”.⁶⁹ A lokalizmus „rosszul alkalmazkodott a kor jelentős kormányzási kihívásainak kezelésére irányuló nemzeti cselekvésekhez”.⁷⁰ A nyugati parti Strauss-hívek markáns kritikát fogalmaznak meg a pártokkal szemben. Ellmers szerint „az amerikai alkotmányosság valóban példa nélküli, párton kívüli kormányformát hozott létre”. *Flight 93 Election* című esszéjében Anton ezzel szemben azt javasolja, hogy a választók emelkedjenek felül a pártokon, és kövessék az erények által kikövezett utat.⁷¹ Hazony és a nemzeti konzervatívok szemében a pártrendszer olyan jobboldalt hozott létre, amely „kevés érdeklődést mutatott a [...] jól ismert liberális nézeteken kívül más politikai eszmék iránt”, és a baloldalt még mindig a marxizmus élteti.⁷² Vermeule és Deneen ugyanakkor nem nyilvánít véleményt e kérdésben.

A korai progresszívek számára egyértelmű volt a szakértelembe vetett hit, ami az adminisztratív állam, illetve az „azt körülvevő agytrösztök, egyetemek, alapítványok, szakmai társaságok és lobbiszervezetek kiterjedt félállami rendszerének” létrehozásában nyilvánult meg.⁷³ Vermeule a legnyitottabb a végrehajtó hatalom és az adminisztratív állam expanziójának az integráció érdekében történő összefogásával kapcsolatban.⁷⁴ Vermeule kifejezi azon reményét, miszerint „a liberális bürokráciát, amelyet a liberalizmus a depolitizált kormányzás délibábját kergetve teremtett, a gondviselés láthatatlan keze új célok felé fordíthatja”.⁷⁵ A nemzeti konzervatívokat aggasztja a félállami rendszer, és elvi nyilatkozatukban a „nemzeti érdek” progresszív terminusát használva azzal érvelnek, hogy „a legtöbb egyetem jelenleg pártos és globalista orientációjú, továbbá heves ellenzője nacionalista és konzervatív eszméknek”, és nem kellene állami pénzekhez jutniuk, „hacsak nem a nemzeti érdeknek szentelik magukat”.⁷⁶ A társadalomtudomány elvont fogalmaival kapcsolatos szakértelmet fel kell váltani a bibliai erkölcs és vezetés kapcsán

⁶⁹ SKOWRONEK–ENGEL 2016: 8.

⁷⁰ SKOWRONEK–ENGEL 2016: 8.

⁷¹ ELLMERS 2021; ANTON 2019: 76.

⁷² HAZONY 2022: xvii.

⁷³ SKOWRONEK–ENGEL 2016: 9–10.

⁷⁴ POSNER–VERMEULE 2011; VERMEULE 2018: 202–213.

⁷⁵ VERMEULE 2018: 211.

⁷⁶ Edmund Burke Foundation 2022.

megszerzett vallási szakértelemmel, azonban nem kérdőjeleződik meg az adminisztratív állam és az azt körülvevő félállami intézmények fennmaradásának premisszája. Hazony értekezésében a racionalizmus kritikája inkább a lélek, semmint a racionalizmus állapotára vonatkozik, nem foglalkozik azonban azzal az előfeltevéssel sem, hogy a közigazgatási államot és az expanzív végrehajtó hatalmat meg kell fékezni.⁷⁷

A progresszívek irányított gazdaságra törekedtek, és „amellett érveltek, hogy a kormányt a gazdasági kapcsolatok nagyobb méltányosságának biztosítására kell felhasználni”.⁷⁸ A progresszívek szembeszálltak a nagyvállalatokkal, és úgy gondolták, hogy a monopólium romboló, a támogató szakszervezetek jelentik a legjobb megoldást a problémára. Mindeközben a posztliberális jobboldal néhány tagja, köztük Josh Hawley szenátor – aki felszólalt a nemzetikonzervativizmus-konferencián Miamiban – ugyanezt a retorikát alkalmazta a technológiai cégekre.⁷⁹ A nemzeti konzervativizmus kiáltványa szerint „a nemzetek iránti csekély lojalitást mutató transznacionális vállalatok a politikai közbeszéd cenzúrázásával, az ország veszélyes és függőséget okozó szerekekkel és pornográfiával való elárasztásával, valamint megszállott, romboló személyes szokások előmozdításával károsítják a közéletet”.⁸⁰ Másrészt Deneen igyekszik leküzdeni az „autonómia fogyasztói és szexuális szabadosság formájában megnyilvánuló illúzióját”, amely implicit módon a kortárs liberalizmusban rejlik, és reméli, hogy „a háztartásokon alapuló gazdaság előmozdítása ellenáll az absztrakciónak és a személytelenségnek”, miközben igyekszik szembenézni „azzal a nagyobb kihívással, amelyet az egyének elvont és személytelen modern gazdaságban való részvételének minimalizálása” jelent.⁸¹

A progresszív platform utolsó eleme a nemzeti közösség megteremtése és a politika tudatos elmozdulása a lokálistól a nemzeti felé. Míg Deneen óvatos a nemzet kérdése kapcsán, és gondolkodásában inkább e téma kerülease figyelhető meg, a posztliberális jobboldal többi tagját kevesebb kétség

⁷⁷ HAZONY 2022: 104.

⁷⁸ SKOWRONEK–ENGEL 2016: 11.

⁷⁹ ALLEN–ROSENBERG 2021; HAWLEY 2021, 2022.

⁸⁰ Edmund Burke Foundation 2022.

⁸¹ DENEEN 2018: 188, 192, 194.

gyötri, ha a nemzethez és a nemzeti közösséghez fűzött reményekről van szó. A nyugati parti Strauss-hívek csak Amerika és az amerikai rezsim fogalmában gondolkodnak. Vermeule arra utal, hogy a liberalizmus után létrejövő „nem liberális állam” életben tartja az adminisztratív állam struktúráját és a végrehajtó fellépést – csak más célok érdekében –, és bírálja Deneen „nosztalgikus lokalizmusba visszavonuló” taktikáját.⁸² A legfontosabb, hogy a nemzeti konzervatívok kiáltványának első elve a nemzeti állam létén és a közérdeken alapul. A kiáltvány annak leszögezésével kezdődik, hogy „a nemzet eszméjét hangsúlyozzuk, mert a világot független nemzetek világaként szemléljük, amelyek mindegyike saját nemzeti érdekeit követi [...] az univerzalista ideológiák egyetlen valódi alternatívájaként”.⁸³ Különösen a nemzeti konzervatívok, de a többi általunk vizsgált eszme hívei is a korai progresszívek „közérdekével” azonos közjóban és nemzeti érdekekben gondolkodnak, eszméik középpontja elválaszthatatlanul a nemzetállamhoz kapcsolódik.

A fenti rövid ismertető alapján a korai progresszív gondolkodók és a posztliberális jobboldal közötti hasonlóságok szembetűnők, és az amerikai politikai hagyomány iránt érdeklődők számára kijelölik azt a hagyományt, amelyben a posztliberális jobboldal akaratlanul is cselekszik. A fent említett hat varázsszó kapcsán mutatkozó egyetértést és azok átalakulását vizsgálva intellektuális és politikai rokonságot láthatunk a politikai spektrum másik oldaláról. Így bejártuk a teljes kört.

POSZTLIBERALIZMUS A LIBERALIZMUS FÖLDJÉN

Mit jelent túllépni a liberalizmuson a liberalizmus földjén? A konzervatív mozgalom Amerikában akkor volt a legsikeresebb, amikor a liberális hagyományokhoz fordult, és azok keretében cselekedett, célja történelmi értelemben a liberális hagyomány megőrzése volt. Ma az Egyesült Államoknak nincs hatékony liberális hagyománya azonkívül, amelyet a konzervatívok megőrizni igyekeznek. Így az amerikai konzervatívok abba a nehéz helyzetbe kerülnek, hogy kénytelenek védelmükbe venni a liberalizmust, miközben

⁸² VERMEULE 2018: 203, 210.

⁸³ Edmund Burke Foundation 2022.

helyre kell hozniuk azt a mögöttes kárt, amelyet a liberalizmus okoz a politika szervezetében. Hogyan boldogulhat tehát a posztliberalizmus a liberális társadalomban?

Az „Amerika a liberalizmus földjének” kritikusaival szemben a korrektség kedvéért meg kell jegyezni, hogy az Egyesült Államokban jelen van az illiberalizmus is: elég csak a déli mezőgazdasági hagyomány hívei felé tekinteni, vagy Calhoun gondolatmenetére és a rabszolgamunka-alapú ültetvényes gazdaságra.⁸⁴ Ez azonban nem vesz el semmit a liberalizmus mint Amerikában uralkodó hagyomány eredeti természetéből. A legbeszedesebb az eredeti alkotmány antiföderalista bírálata, amely biztosította a Bill of Rights formális elfogadását: a legmetszőbb kritika bírálata szerint „látnivaló, hogy az alkotmány megszövegezői milyen könnyedén lépnek át a régi formákon és elveken, és ez négy nagy becsben tartott értéket fenyeget: a jogot, a politikai stabilitást, a Függetlenségi Nyilatkozat elveit és a föderalizmust.”⁸⁵ A kérdés nem az volt, hogy az Egyesült Államok széles körben liberális-e, hanem az, hogy miként lehet olyan rendszerré alakítani, amely megfelel azon liberális feltételeknek, amelyeknek létrejöttét eleve köszönhet.

A konzervativizmus tehát Amerikában a felszínen paradoxnak tűnik; ez még inkább így van, ha figyelembe vesszük, hogy ellentétben azzal, amit Hazony sugallani kívánhat, a liberalizmus az amerikai konzervatív mozgalom kulcsfontosságú tétele. Peter Viereck megjegyezte, hogy ennek sikerre vitele esetén „az így konzervált liberalizmusról gyakran kiderül, hogy az valójában Locke, Lincoln, Wilson konzervatív irányzatú, jogközpontú liberalizmusa, nem pedig Rousseau, Jackson, Weaver, Donnelly és La Follette radikális irányzatú, tömegközpontú liberalizmusa”.⁸⁶ Viereck „új konzervativizmusa” széles értelemben liberális rendszert javasolt, amely a nemzeti kérdések éleselméjű megoldására összpontosít, figyelmet fordít az állam védelmére, garantálja a jogokat és a szabadságokat, és a közösségi látásmód megőrzése végett visszaadja a lendületet a helyi vezetésnek. Belátja, hogy tiszta formájában a liberalizmus éppen az azt elsődlegesen fenntartó tényezőkre gyakorol maró hatást – a helyi közösségekre, az erős kötelékekre, a családokra, a feladatokra

⁸⁴ SMITH 1993: 549–566.

⁸⁵ VIERECK 1962: 246–247.

⁸⁶ VIERECK 1962: 246–247.

és a kötelezettségekre, valamint az elitekre –, és meg akarja őrizni a valóban közösségi életet, amely létfontosságú, továbbá eszközöket és erőforrásokat biztosít a boldoguláshoz azok számára, akik úgy döntenek, hogy vágnak rá. Ez tehát a posztliberalizmus szerepe a liberális államban: gazdagítani, élénkíteni és fenntartani, hátvédként szolgálni a tömegtársadalom és a modern élet sterilizáló, atomizáló hatásaival szemben.⁸⁷

Legideálisabb megnyilvánulási formájában a posztliberalizmus hangsúlyozhatja a liberalizmus kudarcait a létfontosságú tényezők fenntartása terén mint: a helyi közösségek, a család, a hazaszeretet, a kemény munka és a valódi jogegyenlőség.⁸⁸ A liberalizmus éppen annak gondozását hanyagolja el, ami sikeressé teszi. A jó konzervatív ugyanakkor nem dorgál, hanem megérti a liberalizmus korlátait, és igyekszik biztosítani sikereit az utókor számára, miközben óvatos figyelemmel kerüli el a burjánzó haladás kultuszát és az értelmetlen, túlhajtott haladás mindenáron túli következményeit. Megoldásai ugyanakkor – amint fentebb láttuk – konspiratív hajlamúak; aligha kell spekulációhoz folyamodni annak hangsúlyozásához, hogy a működés kereteit biztosító alkotmányos és politikai hagyomány önmagában kevés a vallásos állam felélesztéséhez vagy ahhoz, hogy a nemzetközi közösség teljes figyelmen kívül hagyásával kizárólag a helyi közösségekkel foglalkozzunk, amelyek ezáltal valami meghatározhatatlan törvényenkívüliségbe, légüres térbe kerülnének. A nemzetállam fennmaradása nem kérdéses, ahogyan a szekuláris államé sem. A modern élet problémái nem oldhatók meg pusztán azzal, hogy megpróbálunk visszatérni a premodern világhoz; a múltbeli körülmények visszaállítása ismét előhozná azokat a problémákat, amelyek miatt egykor azok felszámolását kezdeményezték.

Az amerikai hagyományban a liberálisok és a konzervatívok számos ponton angol unokatestvéreikre tekintenek: Arthur M. Schlesinger, Jr. kölcsönvette Winston Churchill liberálistdemokrácia-tesztjét, és lord Randolph Churchilltól merített ihletet *The Vital Center* című munkájában, míg Viereck az angol földbirtokos osztályhoz fordult liberális konzervativizmusának támogatásáért.⁸⁹ Hangsúlyozták brit kollégáik hűvös szkepticizmusát

⁸⁷ VIERECK 1962: 246–247.

⁸⁸ ZITNER 2023.

⁸⁹ SCHLESINGER 1998: xvii, 8; VIERECK 1962: 241.

és pragmatizmusát, amely együtt él a tisztesség és a helyes magatartás iránti affinitással talán biztosítékként az ellen, hogy a kelleténél komolyabban vegyék önmagukat. A zord, színtelen humor és a szelíd szellemesség szintén természetük szerves része. Amikor a posztliberálisok jelenlegi fajtája innen kölcsönöz, a rugalmasság ideológiává csontosul; ha külföldre néznek, akkor a kontinensre, De Maistre-ra és Orbán Viktorra esik a tekintetük. Hazony, Deneen, Vermeule és Anton vagy Orbán vendégei voltak, vagy kimondottan dicsérték rendszerét. A korai progresszívek germanofíliájához hasonlóan a posztliberális jobboldal is talált egy bálványt a liberális hagyományokon kívül, és a korai progresszívekhez hasonlóan végső elszámoltatással kell majd szembenéznie ez ügyben.⁹⁰ Amint arra Viereck is emlékeztet, az Egyesült Államok jellegzetessége „a mérsékelt liberalizmus és a mérsékelt konzervativizmus hasonlóságán alapul”, míg az Óvilág „a szélsőséges liberalizmus és a szélsőséges konzervativizmus közötti különbségen alapszik”.⁹¹ A kontinentális bálványok semmi másra nem alkalmasak, csak arra, hogy saját országukat mások dicséretével gyalázzák, miközben elfedik a mitikus társadalom hiányosságait.

Vita tárgyát képezi azonban, hogy ez milyen mértékben érintheti a brit posztliberalizmust. Míg az Egyesült Államokban a jobboldal posztliberalizmusának jelenlegi lendületét nagyrészt a számára endogén viták ösztönözték, úgy tűnik, hogy a kettő között szembetűnő rokonság is van. A posztliberálisok az Atlanti-óceán mindkét oldalán aggódnak amiatt, hogy országaik többé nem felemelkedő szuperhatalmak, hazai vagy nemzetközi viszonylatban túl vannak a csúcson, és ebből következően drasztikus lépéseket kell tenni. Az amerikai posztliberalizmus kifejezetten befelé néző és hazai orientációjú, amelynek hajtóerejét az internacionalizmus iránt érzett ellenszenv és a partvidékek kozmopolitizmusával való kapcsolat jelenti. Meglehetősen kétséges azonban, hogy ez a dinamika sikeresen átültethető-e az Egyesült Királyságra. Ezen túlmenően az Egyesült Királyságnak van bevett egyháza. Kétséges tehát, hogy az integralisták mennyiben képesek nyeregben maradni, még ha – a megtérők sajátjaként értelmezhető buzgalommal – katolicizmusukat anglikanizmusra cserélik is. Összefoglalva a brit és az amerikai

⁹⁰ EISENACH 1994.

⁹¹ VIERECK 1965: 125.

posztliberalizmus szimbiotikus kölcsönhatása veszélybe kerülhet az amerikai jobboldalon bekövetkezett új fejlemények miatt.

Nehéz nem csalódottsággal gondolni arra, ami az Egyesült Államokban a konzervativizmus új iterációjával jöhetett volna létre, de van remény a jövőre nézve az amerikai hagyomány ikerörökségében. Steven Smith rámutat, hogy „Amerika nem egyszerűen a monolitikus locke-i gondolkodásmód kifejeződése volt, hanem szövetségi közösség, amely a bűn, a büntudat, az engesztelés és a végső megváltás elismerésén keresztül egyfajta erkölcsi és intellektuális tökéletességre törekszik”.⁹² Az Egyesült Államokban a konzervativizmus jövőjének jót tenne, ha megértené azokat a tárgyakat, amelyekre megőrzését irányította, és azokat a hagyományokat, amelyekben eddig létezett, és felismerné sajátos zsenialitását. Mindannyiunknak oda kell figyelniük Viereckre, aki óva int minket „a meglegházi Bourbonok és a cári jobbkormányokból valóztatás nélküli antiliberalizmusától”, akik „jogtalanul titulálják magukat amerikai tradicionalistáknak”.⁹³

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ALLEN, Mike – ROSENBERG, Scott (2021): Exclusive: Hawley Unveils „Trust-Busting” Plan. *Axios*, 2021. április 12. Online: www.axios.com/2021/04/12/josh-hawley-trust-busting-tech
- ANTON, Michael (2019): *After the Flight 93 Election. The Vote that Saved America and What We Still Have to Lose*. New York – London: Encounter.
- DEARBORN, John A. (2021): *Power Shifts. Congress and Presidential Representation*. Chicago: University of Chicago Press. Online: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226797977.001.0001>
- DENEEN, Patrick (2018): *Why Liberalism Failed*. New Haven, CT – London: Yale University Press. Online: <https://doi.org/10.12987/yale/9780300223446.001.0001>
- Edmund Burke Foundation (2022): National Conservatism: A Statement of Principles. *The European Conservative*, 2022. június 15. Online: <https://europeanconservative.com/articles/commentary/national-conservatism-a-statement-of-principles>
- EISENACH, Eldon J. (1994): *The Lost Promise of Progressivism*. Lawrence, KS: University Press of Kansas. Online: <https://doi.org/10.17161/1808.32159>

⁹² SMITH 2023: 2.

⁹³ VIERECK 1965: 125.

- ELLMERS, Glenn (2021): „Conservatism” is No Longer Enough. *The American Mind*, 2021. március 24. Online: <https://americanmind.org/salvo/why-the-claremont-institute-is-not-conservative-and-you-shouldnt-be-either>
- HAMMER, Josh (2021): Common Good Originalism: Our Tradition and Our Path Forward. *Harvard Journal of Law & Public Policy*, 44(3), 917–959.
- HAWLEY, Josh (2021): *The Tyranny of Big Tech*. Washington, DC: Regnery.
- HAYEK, F[riedrich] A. (2011): Postscript: Why I Am Not a Conservative. In HAYEK, F[riedrich] A.: *The Constitution of Liberty. The Definitive Edition*. Chicago: University of Chicago Press, 517–533. Online: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226320519.001.0001>
- HAWLEY, Josh (2022): ICYMI: Senator Hawley Speaks at National Conservatism Conference. *Josh Hawley*, 2022. szeptember 16. Online: www.hawley.senate.gov/icymi-senator-hawley-speaks-national-conservatism-conference
- HAZONY, Yoram (2022): *Conservatism. A Rediscovery*. Washington, DC: Regnery Gateway.
- HODGSON, Godfrey (2017): Revisiting the Liberal Consensus. In MORGAN, Iwan – MASON, Robert (szerk.): *The Liberal Consensus Reconsidered. American Politics and Society in the Postwar Era*. Gainesville, FL: University Press of Florida, 12–28. Online: <https://doi.org/10.5744/florida/9780813054261.003.0002>
- LEWY, Leonard W. – YOUNG, Alfred (1970): Foreword. In BUCKLEY, William F., Jr. (szerk.): *Did You Ever See a Dream Walking? American Conservative Thought in the Twentieth Century*. Indianapolis, IN: Bobbs-Merrill, ix–xii.
- LILLA, Mark (2016): *The Shipwrecked Mind. On Political Reaction*. New York: New York Review Books.
- NASH, George H. (2006): *The Conservative Intellectual Movement in America since 1945*. Wilmington, DE: ISI Books.
- NASH, George H. (2022): Conservatism and Its Current Discontents: A Survey and a Modest Proposal. *Religion & Liberty*, 32(1–2). Online: <https://www.acton.org/religion-liberty/volume-35-number-1-2/conservatism-and-its-current-discontents-survey-and-modest>
- OAKESHOTT, Michael (1962): *Rationalism in Politics and Other Essays*. London: Methuen & Co.
- POSNER, Eric A. – VERMEULE, Adrian (2011): *The Executive Unbound. After the Madisonian Republic*. New York: Oxford University Press. Online: <https://doi.org/10.1093/acprof:osobl/9780199765331.001.0001>
- RANA, Aziz (2016): Progressivism and the Disenchanted Constitution. In SKOWRONEK, Stephen – ENGEL, Stephen M. – ACKERMAN, Bruce (szerk.): *The Progressives' Century. Political Reform, Constitutional Government, and the Modern American State*. New Haven, CT: Yale University Press, 41–64. Online: <https://doi.org/10.12987/yale/9780300204841.003.0003>
- SCHLESINGER, Arthur M. (1998): *The Vital Center. The Politics of Freedom*. New Brunswick, NJ – London: Transaction.

- SKOWRONEK, Stephen – ENGEL, Stephen M. (2016): Introduction: The Progressives' Century. In SKOWRONEK, Stephen – ENGEL, Stephen M. – ACKERMAN, Bruce (szerk.): *The Progressives' Century. Political Reform, Constitutional Government, and the Modern American State*. New Haven, CT: Yale University Press, 1–15. Online: <https://doi.org/10.12987/yale/9780300204841.001.0001>
- SMITH, Rogers M. (1993): Beyond Tocqueville, Myrdal, and Hartz: The Multiple Traditions in America. *American Political Science Review*, 87(3), 549–566. Online: <https://doi.org/10.2307/2938735>
- SMITH, Steven B. (2023): Harry, Lincoln, and Me. *American Political Thought*, 12(2), 1–12. Online: <https://doi.org/10.1086/724493>
- STORING, Herbert J. (1981): *What the Anti-Federalists Were For*. Chicago – London: University of Chicago Press. Online: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226775807.001.0001>
- STRAUSS, Leo (1953): *Natural Right and History*. Chicago – London: University of Chicago Press.
- SUNSTEIN, Cass R. – VERMEULE, Adrian (2020): *Law & Leviathan. Redeeming the Administrative State*. Cambridge, MA – London: Harvard University Press. Online: <https://doi.org/10.2307/j.ctv2jfvcb2>
- VERMEULE, Adrian (2018): Integration from Within. *American Affairs*, 2(1), 202–213. Online: <https://americanaffairsjournal.org/2018/02/integration-from-within/>
- VERMEULE, Adrian (2020): Common-Good Constitutionalism: A Model Opinion. *Ius & Iustitium*, 2020. június 17. Online: <https://iusetiustitium.com/common-good-constitutionalism-a-model-opinion/>
- VIERECK, Peter (1962): *The Unadjusted Man. A New Hero for Americans*. New York: Capricorn Books.
- VIERECK, Peter (1965): *Conservatism Revisited*. New York: The Free Press.
- ZITNER, Aaron (2023): America Pulls Back from Values that Once Defined It, WSJ-NORC Poll Finds. *The Wall Street Journal*, 2023. március 27. Online: www.wsj.com/articles/americans-pull-back-from-values-that-once-defined-u-s-wsj-norc-poll-finds-df8534cd